

Ljubivoje Cerović könyve a vajdasági egyetemisták haladó mozgalmáról a burzsoá Jugoszláviában

---

Ljubivoje Cerović: *Napredni pokret vojvodanskih studenata 1918—1941*. Novi Sad, 1972.
Kiadó: Predsedništvo Skupštine Saveza studenata Vojvodine — Štamparija Obzor, Bački Petrovac

Tartalom:

Uvod. — Osvrt na studentski pokret do 1918 — Počeci organizovanja naprednih studenata — U vreme diktature — Oživljavanje političke aktivnosti 1935—1937 — Klasna borba na revolucionarnoj liniji KPJ 1937—1941 — Stavovi studenata prema životnim pitanjima vojvodanskog društva — Izvor i literatura.

A vajdasági egyetemisták haladó mozgalma, 1918—1941 (Összegezés) — Pokrokové hnutie vojvodinských študentov 1918—1941 (Rezumé) — Miscarea progresista a studentilor din Voivodina in anii 1918—1941 (Rezumat) — Прогрессивни рух војвођанских студената 1918—1941 (Резиме)

Már maga a könyv témája is roppant érdekes, hiszen eddig nem sok szó esett róla, a közvélemény jóformán figyelmen kívül hagyta, hogy itt Vajdaságban is létezett egyetemista-középiskolás diákréteg, amely noha számbelileg kicsiny is volt, jelentős szerepet játszott a korabeli társadalmi-politikai életben. Vajdaság legjellemzőbb sajátossága a nemzetiségi sokrétűség, amely a múltban és ma is rányomja bélyegét minden társadalmi megmozdulásra, jóformán egyetlen olyan pontja sincs a társadalmi-politikai életnek, amelyben ne találkoznánk újra meg újra ezzel a kérdéssel. A vajdasági egyetemista rétegre is jellemző a soknemzetiségűség, de ez nemhogy gyengítette volna, inkább erősítette a mozgalom egységét. Mindenki előtt ismert tény volt Papp Pál szavaival: „amit mi akarunk, amiért harcoltunk, és amiért továbbra is harcolni fogunk — a nemzeti egyenjogúság”. A mozgalom, amely éppen a politikailag-gazdaságilag legviharosabb időszakban bontakozott ki, mindvégig követte ezt az irányvonalat, ez segítette hozzá, hogy e maroknyi diáksereg mozgalma elismerést vívjon ki magának.

A XIX. század második felében Vajdaság fiataljai tekintettel arra, hogy ezen a területen még nem léteztek egyetemi központok, Európa legjelentősebb egyetemein tanultak: Budapesten, Prágában, Bécsben, Párizsban, Genfben, Leningrádban, Halleban. Tanulmányaik befejeztével szülőföldjükre hazatérve azon fáradoztak, hogy a vidék társadalmi haladását elősegítsék, a magukkal hozott haladó szocialista eszméket igyekeztek érvényesíteni. Rámutattak a tőkés rendszer ellentmondásaira, célul tűzték ki a szociális és gazdasági egyenlőség megteremtését. Magatartásuk igazolta Lenin szavait, miszerint az egyetemista mozgalom fejezi ki leghívebben a társadalom osztályérdekeinek alakulását. Az egyetemisták mozgalma szerves része volt az általános ifjúsági mozgalomnak, fejlődése során egyre közelebb került a kommunista párthoz. 1920 és 1921 között az Obznana és az államvédelmi törvény jelentősen megnehezítette a mozgalom helyzetét. A létrejövő profasiszta szervezetekkel szemben egymás után alakultak meg a haladó diákszervezetek, amelyek a „Geteovo društvo”, „Omladinska matica” és a „Nova Vojvodina” lapokon keresztül harcoltak a profasiszta erők ellen. Azonban nemcsak eszmei téren tevékenykedtek, politikai nézeteiket a gyakorlatban is érvényesítették, mint pl. a szabadkai diáktüntetés 1924-ben a Pašić-Pribičević kormány ellen és a Sremska Mitrovica-i politikai foglyokkal való együttműködés. A harmincas években az egyetemisták nemzeti csoportokba tömörültek, de ezt csakhamar túlhaladták a KP és a SZKOJ hatása alatt. Az 1929—1935-ös időszak jellemzője az egymást érő bírósági tárgyalások a KP és a SZKOJ tagjai ellen, a

vezető forradalmi káder jelentős részét több évi szabadságvesztésre ítélték. 1935—1937 között a forradalmi egyetemista mozgalom újra felélénkült, mindent elkövetett az antifasiszta Népfront létrehozásáért. Az egyetemista ifjúság forradalmi munkáját a KP is elismerte, a negyedik országos értekezlet után mind jobban az ifjúság felé fordultak. A KP hatása egyre jobban érződik a diákszervezetekben, azokat eszmeileg egységessé teszi, mindennek pedig végső következménye a vajdasági ifjúsági kulturális-gazdasági mozgalom, az OMPOK kialakulása. A szervezet elsődleges célja az volt, hogy szociális és nemzeti hovatartozásra való tekintet nélkül közelebb hozza egymáshoz a vajdasági fiatalokat. Az uralmon levő rendszer csakhamar felismerte az OMPOK-ban rejlő veszélyt, ezért 1937-ben betiltotta azt, tagjait pedig üldözni kezdte. Ebben az időben az egyetemi hallgatókat az Államvédelmi Bíróság elé állították, és három évi szabadságvesztésre ítélték őket. 1938-ban Újvidéken megalakult az egyetemisták gazdasági szövetsége, amely anyagi támogatásban részesítette a szegényebb sorsú fiatalokat. Az OMPOK azonban nemcsak az egyetemisták anyagi kérdéseivel foglalkozott, hanem sztrájkokat szervezett az egyetemek autonómiájának megszerzéséért. 1938-ban Belgrádban a „Vojvodanska akademska trpeza” keretein belül megalakult a Népi Egyetemisták Tartományi Bizottsága, amely világos politikai programot hozott a KP célkitűzései alapján. Programjukat a „Vajdaság helyzete” című riportban ismertették. Ez az akció a fennálló rendszerre mind nagyobb veszélyt jelentett, ezért 1938-ban Belgrádban letartóztatták a mozgalom vezetőit. A kormánynak ezt a cselekedetét a vajdasági egyetemisták a legnagyobb felháborodással fogadták, röpiratot intéztek a közvéleményhez, amelyben élesen elítélték a kormány fasiszta módszereit. Ezt követően az Államvédelmi Bíróság nyolc vajdasági egyetemistát perbe fogott, és 15 évig terjedő fogságra ítélte őket.

A vajdasági egyetemisták nemzetközi szolidaritásukat tettekkel bizonyították. A KP felhívására 16 fiatal három évig harcolt Spanyolországban a fasiszta agresszorok ellen. A kormány legádázabban harcolt a forradalmi mozgalom ellen, az 1940-ben megtartott újvidéki, zrenjanini és szabadkai egyetemista perek mintapéldái a kormány elnyomó, megtorló intézkedéseinek.

1941-ben a hármas egyezmény aláírása után a vajdasági egyetemisták együtt tüntettek az ország polgáraival, majd pedig aktívan részt vettek a felszabadító harcban.

Ljubivoje Cerović könyve több vonatkozásban úttörő jellegű. Először gyűjti egybe a sokféle források gazdag adatait, és mutatja be a vajdasági egyetemisták haladó mozgalmának szerteágazó nehéz küzdelmeit. Ezzel a szerző utat nyit a további és még elmélyültebb elemzésekhez. Cerović könyve a mai fiatal nemzedékhez is közvetlenül szól. Minden túlzás nélkül mondhatom, hogy ez a témájában egyedülálló könyv sokban hozzájárult ahhoz, hogy teljes képet kapjunk a vajdasági egyetemisták két világháború közötti helyzetéről.